

УДК 316.62-056.24:338.48-021.161
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.50.35-39

Варга Наталія Іллівна

доктор соціологічних наук, доцент
кафедра соціології та соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
nataliya.varha@uzhnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-6607-2969>

Гвоздецька Богдана Григорівна

кандидат соціологічних наук, доцент
кафедра правознавства, соціології та політології
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
м.Дрогобич, Україна
bogdankauafm@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2240-3508>

МОВНІ ПРЕФЕРЕНЦІЇ СЕРЕД УЧНІВ УГОРСЬКОМОВНИХ ШКІЛ ЗАКАРПАТТЯ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ФОКУС ГРУП)

***Анотація.** Метою статті є аналіз результатів фокусованих групових інтерв'ю щодо мови навчання з представниками угорської національної меншини у Закарпатській області. Закцентовано увагу на ситуації в освіті, яка склалася довкола представників угорської національної меншини, що компактно проживає у Закарпатській області і українська мова для більшості якої не є рідною, що за даними аналізу результатів ЗНО призводить до значної неспішності учнів та знижує їхні шанси на подальшу освіту в Україні. Представлено результати проекту Української асоціації дослідників освіти «На освітніх перехрестях: діалог із національними меншинами у Чернівецькій та Закарпатській областях», зокрема результати б фокус-груп з вчителями, учнями та батьками дітей з угорськомовних шкіл. Відзначено, що можливе впровадження мовної статті прямо пов'язані з економічними чинниками та ситуацією в Україні. Зроблено висновок, що вивчення української мови в школах, де навчаються представники національних меншин, буде перспективним за умови позитивних змін на українському ринку праці. Зокрема пов'язано з кар'єрними можливостями, які мають бути не гіршими, ніж ті які молоді люди отримують у своїй «великій батьківщині» або інших країнах, що межують із Україною. Наголошено, що головними перепонами у вивченні української мови є: недостатнє забезпечення шкіл фахівцями і загроза відтоку зі шкіл досвідчених учителів, які можуть залишити педагогічну діяльність; практична відсутність середовища україномовного спілкування та україномовного інформаційного простору в місцях компактного проживання національних меншин в Україні.*

***Ключові слова:** мова навчання, українська мова, Закарпатська область, угорська національна меншина, школа, угорська мова навчання.*

Вступ. Інтерес до прикордонних областей України здебільшого викликаний не лише з точки зору географічного розташування так наприклад, Закарпатська область межує з 4 країнами, але й унікальним етнічним складом населення. Прикордонні області це здебільшого області де є багатонаціональний склад населення, що зумовлює їхні характерні особливості як у політиці так і в міграційній, економічній активності, культурних та освітніх стратегіях та багатьох інших аспектах повсякденного життя.

На жаль, аналіз етнічного складу населення України може ґрунтуватися на матеріалах перепису, який проводився в останнє у 2001 році. Етнічний склад населення Закарпатської області є строкатим – українці (80,5%), угорці (12,1%), румуни (2,6%), росіяни (2,5%), цигани (1,1%), словаки (0,5%), німці (0,3%) – всього понад 30 національностей (Державний комітет статистики України, 2001). Варто звернути увагу, що угорці посідають друге місце за чисельністю та складають 151,5 тис. осіб. Найбільша кількість угорців проживає в Берегівському (76,1%), Виноградівському (26,2%), Мукачівському (12,7%), Ужгородському (33,4%) районах [1].

У Закарпатській області крім україномовних шкіл функціонують 118 загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин, у тому числі 66 – з угорською, 12 – румунською, 2 – російською, 1 – українсько-словацькою, 31 – з українською та угорською, 4 – російською та українською, 2 – українською, румунською, російською. Крім цьо-

го, діють 5 ліцеїв з угорською мовою навчання приватної форми власності [2]. Так протягом 2004–2007 рр. у Закарпатті було відкрито у м. Ужгороді гімназію з угорською мовою навчання (2004 р.) та ЗОШ І–ІІІ ступенів у с. Берегуйфолу Берегівського району (2004 р.), Вілоцьку ЗОНШ І–ІІІ ступенів (2006 р.) та Вербовецьку ЗОШ І–ІІ ступенів у Виноградівському районі (2006 р.), Чомонинську ЗОШ І–ІІ ступенів у Мукачівському районі (2007 р.) [3].

Останнім часом українська мовна політика зазнала чимало критики та маніпуляцій, мовляв вона утискає права та не є справедливою щодо національних меншин, які проживають на території країни і є її громадянами. Хотілося б звернути увагу на ситуацію в освіті яка склалася довкола представників угорської національної меншини, яка компактно проживає у Закарпатській області і українська мова для більшості цього населення не є рідною, що за даними аналізу результатів ЗНО призводить до значної неспішності учнів та знижує їхні шанси на подальшу освіту в Україні.

Так згідно офіційного звіту про проведення ЗНО в 2021 році Закарпатська область увібрала найбільший показник 20,4% серед початкового рівня навчальних досягнень з української мови серед областей України [4]. В даному випадку недостатній рівень знання української мови слугує значним бар'єром у здобутті бажаної професії та просуванні по професійній драбині, що призводить до еміграційних потоків молоді угорської національної меншини за кордон у пошу-

ках роботи.

Стаття 7 Закону України «Про освіту» була спрямована на поступове збільшення кількості предметів, які викладатимуть українською мовою у національних школах, однак викликала активний протест як з боку угорської та інших національних меншин, так і з боку дипломатичних представництв Угорщини як така, що порушує громадянські права, однак були озвучені і інші аргументи, які ґрунтувалися на тому, що в Україні державна освіта повинна бути державною мовою, а знання державної мови створює для національних меншин (угорців, румунів і т. д.) більші шанси здобути гідну освіту і стати спеціалістом в Україні [6], таким чином будуючи свою кар'єру та можливість рухатися «соціальним ліфтом» не виїждючи за межі кордону України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні існує певний теоретико-науковий доробок з різних аспектів мовної політики. Серед вітчизняних науковців та практиків слід виділити С. Щудло, О. Заболотну, Т. Медіну дослідження яких присвячені мові навчання учнів національних меншин, С. Марасюка та В. Семенова праці яких присвячені поліетнічності та мовній регіоналізації, Г. Ковальчука доробок якого висвітлює питання двомовності, публікації Б. Ажнюка, Н. Дзеньджюри, В. Кулика, Л. Масенко, М. Мозера та В. Резніка присвячені аналізу нових мовних законів, особливостям їх ухвалення, функціонування та медійно-громадської дискусії щодо окремих їх положень.

Метою статті є аналіз результатів фокусованих групових інтерв'ю щодо мови навчання з представниками угорської національної меншини у Закарпатській області.

Виклад основного матеріалу. Ця стаття є результатом діяльності робочої групи проекту Української асоціації дослідників освіти «На освітніх перехрестях: діалог із національними меншинами у Чернівецькій та Закарпатській областях». Цей проект було реалізовано у рамках «Фінської допомоги українським освітнім реформам» за підтримки Міністерства освіти і науки України, Міністерства закордонних справ Фінляндії, Європейської комісії («Прямуємо разом») та FCG. Його реалізація стала можливою завдяки двосторонній ініціативі Уряду Фінляндії і Міністерства освіти і науки України. Особлива подяка С.Щудло, О.Заболотній, Т.Медіній, Р.Фатулі, М.Герман, за спільну співпрацю в реалізації проекту [4].

З 15 травня по 30 травня 2019 року співавтором статті (Н.Варга) було реалізовано шість фокусгрупових інтерв'ю. Було залучено учителів шкіл з угорською мовою навчального процесу (12 учасників), учителів шкіл з українською мовою навчального процесу (12 учасників), учнів старших класів шкіл з угорською мовою навчального процесу (12 учасників), учнів старших класів шкіл з українською мовою навчального процесу (12 учасників), батьків учнів старших класів шкіл з угорською мовою навчального процесу (9 учасників) дослідження проводилося в місцях компактного проживання угорських національних меншин Закарпатської області.

В Україні протягом 1990–2000-х років відродження системи освіти етноменшин відбувалося в кілька етапів. Створювалася система шкіл за мовною ознакою, де першою виступала мова українська чи російська, а другою, як обов'язкова, рідна (українсько-угорська, російсько-грецька тощо). При таких школах організувалися курси, гуртки, факультативи тощо). На наступному етапі закладалися необхідні основи для подальшої освіти і створення етнічних

шкіл, гімназій (єврейських, татарських), де викладання всіх дисциплін велося на мовах етносів. Таких шкіл в Україні було створено небагато, зокрема в Києві та місцях компактного проживання спільнот [5].

Вчителі, які були учасниками фокусованих групових інтерв'ю, визнають, що володіння українською мовою є в більшій мірі необхідністю, ніж престижем. Проте рівень володіння українською мовою серед учнів низький. Свідченням тому є те, що для проведення фокус-груп з десятикласниками залучали перекладача. Усі вчителі схвально ставляться до зниження вимог до ЗНО з української мови для випускників шкіл з угорською мовою викладання. Хоча незрозумілим для них є подальший процес зарахування до навчального закладу на рівні з учнями українських шкіл. Основне побоювання серед вчителів – це складність ЗНО, боязнь якого навіть спричиняє від'їзд значної кількості учнів після 9 класу.

Вчителі вважають, що основними наслідками мовної статті стануть: поступове зникнення шкіл національних меншин; зниження рівня знань серед учнів угорськомовних шкіл; батьків позбавлять можливості вибору мови навчання для своєї дитини. Варто відзначити, що педагоги пов'язують бажання (і небажання) учнів вивчати українську мову з особливостями їх життєвих стратегій: якщо учень планує після закінчення школи їхати працювати за кордон, у нього відсутня мотивація до навчання взагалі, а не тільки до вивчення української мови.

Учасники фокус-груп зазначають, що у зв'язку з особливостями ринку праці в регіоні (відсутність роботи, низька оплата праці) втрачена мотивація до отримання подальшої освіти. На їхню думку, починати вивчати українську мову потрібно з дитячого садочка, з молодшого віку. У початковій школі з української мови складна програма, що відбиває в угорськомовних дітей бажання вивчати українську мову взагалі.

Респонденти також вважають, що неможливо однаково добре володіти і угорською, і українською мовою. Разом з цим, всі вчителі відзначили важливість і необхідність вивчення української мови, але потрібна поступовість, вдосконалення методик і час, щоб молодше покоління показало результат.

Для вироблення комунікаційної стратегії важливо врахувати такі думки опитаних учителів: бажання та настрої батьків – передумова до покращення вивчення української мови (В угор Корнелія ж 44 Г 27: *Знання української мови сприятиме, лише справа в тому що не вони це не розуміють, а більше їх батьки. Батьки дозволяють дітям не вчитися. Хоча розмові здібності є у всіх. Дуже рідко коли дитині важко засвоїти певний матеріал з програми, я говорю про українську мову. В укр. Вікторія ж 49 Г 29: Я угорець і мені потрібна лише угорська мова. І я буду розмовляти лише угорською. Українська мені не потрібна*) - така їхня думка.

Учасники обох фокус-груп є представниками угорської національності і вважають себе громадянами України. Дома, в школі на перерві вони спілкуються переважно угорською мовою, лише дехто – російською. Відзначають, що громадяни України повинні володіти українською мовою на звичайному, середньому рівні, тобто вміти читати, писати і говорити нормально.

З респондентів, які дали відповідь на запитання щодо володіння українською мовою, половина зауважила, що володіє нею. Транскрипт не дає змоги отримати уявлення про рівень їхнього володіння мовою, оскільки фокусоване групове інтерв'ю прово-

дилося через перекладача. Учні вважають, що мають достатньо знань з української мови для спілкування у своєму населеному пункті, але недостатньо, якщо ввійхати в україномовні міста.

Перспективи реалізації мовної статті Закону України «Про освіту» розглядалися через призму таких основних позицій: дотримання громадянських прав і рівність можливостей для громадян України; поінформованість про закони щодо мови в державі в цілому і освіті зокрема, та їхнє розуміння; побоювання учнів, пов'язані з упровадженням законів; ставлення до мови освітнього процесу та двомовної освіти; ставлення до збільшення кількості годин та кількості предметів українською мовою; предмети, які учні пропонують вивчати українською; ставлення до вивчення мов взагалі; труднощі у вивченні української мови.

Аналіз змісту фокусованих групових інтерв'ю з учнями старших класів дав підстави для таких узагальнень. Так, учні продемонстрували певну суперечність у відповіді на запитання щодо рівності шансів представників різних національностей в Україні, відповівши одразу «так», а потім стверджуючи, що при прийомі на роботу перевагу нададуть україноцю тому, що він краще знає мову.

Респонденти продемонстрували певну необізнаність щодо змісту «Закону про функціонування української мови як державної», мовної статті Закону «Про освіту» і Дорожньої карти щодо імплементації закону. Три документи сплуталися в їхній уяві і сформували картинку, що демонструє перспективи заборони угорської мови, а це викликає однозначне засудження.

Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» учні сприймають як заборону використовувати материнську мову і висловлюють припущення, що його виконання важко буде контролювати, а тому ситуація не зміниться. Учні висловлюють побоювання, що їм буде заборонено спілкуватися угорською мовою в побуті та державних установах.

До двомовної освіти ставлення позитивне, проте складно простежити, що учні вважають двомовною освітою, швидше за все, йдеться про вивчення двох мов.

Учні не вважають, що перехід на українську мову викладання більшості предметів в національних школах підвищить можливості вступу до закладів вищої освіти, оскільки це залежить від різних чинників. Більшість респондентів не планують вступати до вишів, а планують вступати до професійно-технічних училищ або їхати до Угорщини на роботу. Разом з цим, учні вважають, що зниження вимог до рівня володіння українською мовою на ЗНО збільшить кількість випускників, які отримуватимуть вищу освіту в Україні.

Згідно думки респондентів, більше половини вчителів однаково добре говорять угорською і українською («35 вчителів, з них більше половини»).

Серед причин, що ускладнюють оволодіння українською мовою, респонденти назвали такі: значна відмінність української та угорської мов; пізній початок вивчення української мови; відсутність україномовного середовища; більша популярність російської мови.

Учні схильні надавати перевагу в побутовому спілкуванні російській мові як такій, що більше знадобиться у житті.

Ефективність заходів, запропонованих Дорожньою картою імплементації мовної статті Закону України «Про освіту» на 2019–2023 рр. у фокус-гру-

пах за участі учнів старших класів розглянуто через призму навчальних он-лайн курсів та участі в мовних таборах. Унаслідок первинного аналізу зроблено такі узагальнення:

Респонденти або не знають про онлайн-ресурси українською мовою, або знають, але все одно не користуються. Вважають, що більш корисним є розроблення україномовного медіаконтенту для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Батьки визначають рівень свого володіння українською як достатній для спілкування, роботи. Разом з цим, оцінюючи Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної», вважають за необхідне збільшити перехідний період (можливо, внаслідок усвідомлення своєї неготовності до повноцінного спілкування).

Попри те, що батьки не заперечують важливості вивчення української мови, сприйняття статті 7 Закону України «Про освіту» переважно негативне, бо перехід на українську мову викладання приведе до того, що учні нічого не будуть розуміти, погіршиться загальна якість знань.

На думку батьків, деякі представники угорської спільноти непокояться щодо змін, закладених у мовній статті Закону України «Про освіту», внаслідок побоювань щодо зникнення угорської мови. Навіть у змішаних сім'ях, де є носії української мови, спілкування відбувається угорською мовою і батьки відчують провину за те, що мало спілкуються в сім'ї українською.

На думку батьків, засвоїти українську легше, якщо починати з дитячих установ. А вони такої можливості не мають, бо садочки переважно угорськомовні. Отже, перехід дитячих установ на українську мову полегшить вивчення української мови, бо діти в такому віці набагато легше засвоюють нову мову.

Щодо перспектив реалізації мовної статті Закону України «Про освіту», за результатами фокусованих групових інтерв'ю робоча група проекту дійшла таких **висновків**:

- перспективи впровадження мовної статті прямо пов'язані з економічними чинниками та ситуацією в Україні. Респонденти не вбачають прямого зв'язку між переходом до вивчення більшості предметів у національних школах українською мовою і покращенням життєвих шансів молоді. Натомість вони відзначають прямий зв'язок майбутнього працевлаштування дітей із економічною ситуацією в регіоні та в Україні в цілому. Вивчення української мови в школах, де навчаються представники національних меншин, буде перспективним за умови позитивних змін на українському ринку праці, пов'язаних із наданням молоді кар'єрних можливостей, які є не гіршими, ніж ті, які молоді люди отримують у своїй «великій батьківщині» або інших країнах, що межують із Україною;

- освітянська громада, перш за все, представники шкільної адміністрації і вчителі, з одного боку, не заперечують необхідності володіння державною мовою, не ставлять під сумнів значення української мови як цінності, а з іншого боку – наводять багато цілком резонних причин, які ускладнюють перехід до викладання в школах українською мовою. Перш за все, серед них – недостатнє забезпечення шкіл фахівцями і загроза відтоку зі шкіл досвідчених учителів, які можуть залишити педагогічну діяльність, якщо виникне необхідність викладати предмет українською мовою. По-друге, практична відсутність середовища україномовного спілкування та україномовного інформаційного простору в місцях компактного проживання національних меншин в Україні;

- представники національних меншин вважають, що одночасно з реалізацією цього закону не повинна бути втрачена материнська мова. Часом обурення респондентів викликає певна дискримінація, яку вони відчують при працевлаштуванні, під час навчання або під час відвідування адміністративних установ. Їм не імпонує нав'язане згори бажання зробити їх успішними й інтегрувати в українське суспільство. Вони вважають себе громадянами України, які є достатньо інтегрованими і володіють українською мовою достатньо для досягнення власних цілей та потреб, проте висловлюються за те, щоб діти

починали вивчати українську мову якомога раніше – з дошкільного або молодшого шкільного віку, оскільки зацікавленість молодших школярів до української мови вища, ніж у учнів старших вікових груп.

Недостатнє володіння державною мовою обмежує можливості соціалізації молодих людей, їхньої професійної реалізації та кар'єрного росту, що може призвести або до збільшення кількості емігрантів з числа даної національної спільноти, або ж до посилення відособленості групи від суспільно-політичних процесів в державі, що в стратегічній перспективі може спричинити дезінтеграційні процеси.

Список використаної літератури

1. Державний комітет статистики України, 2001. URL: http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/nationality_population/. (дата звернення: 12.02.2022 р.)
2. Центр культур національних меншин Закарпаття/ URL: <http://centerkyltyr.pp.ua/2016/10/19/> (дата звернення: 12.02.2022 р.)
3. Зеркаль М. М. *Особливості діяльності середніх навчальних закладів по задоволенню освітніх потреб етносів України (1990–2000 роки)* [Електронний ресурс]. II Міжнародна научно-практична Інтернет-конференція «Язык и межкультурная коммуникация» (28-29 ноября 2012 г.). URL: http://www.confcontact.com/2012_11_28/5_zerkal.htm (дата звернення: 12.02.2022)
4. Офіційний звіт про проведення в 2021 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/ZVIT-ZNO_2021-Tom_1_-1.pdf (дата звернення: 12.02.2022)
5. Варга Н., Герман М., Заболотна О., Медіна Т., Фатула Р., Щудло С. На освітніх перехрестях: діалог із національними меншинами у Чернівецькій і Закарпатській областях. Дрогобич: УАДО, ТзОВ «Трек-ЛТД», 2020. 230 с.
6. В Україні державна освіта державною мовою! Газета «Неділя». 2017. №37 (712) від 21.09.2017.

References

1. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy [State Statistics Committee of Ukraine]. (2001). http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/nationality_population/.
2. Tsentr kultur natsionalnykh menshyn Zakarpattia [Center of Cultures of National Minorities of Transcarpathia]. <http://centerkyltyr.pp.ua/2016/10/19/>
3. Zerkal, M.M. (2012). Osoblyvosti diialnosti serednykh navchalnykh zakladiv po zadovolenniu osvitnikh potreb etnosiv Ukrainy (1990–2000 roky) [Peculiarities of the activity of secondary educational institutions on satisfaction of educational need in Ukraine (1990–2000)]. *Mezhdunarodnaia nauchno-praktycheskaia Ynternet-konferentsiya «Iazyk y mezhkulturnaia kommunykatsyia» (28-29 noiabria 2012)*. http://www.confcontact.com/2012_11_28/5_zerkal.htm
4. Ofitsiyniy zvit pro provedennia v 2021 rotsi zovnishnoho nezalezhnoho otsiniuvannia rezultativ navchannia, zdobutykh na osnovi povnoi zahalnoi serednoi osvity [Official announcement about the 2021 round of independent assessment of the results of training, obtained on the basis of the new global average coverage]. https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/ZVIT-ZNO_2021-Tom_1_-1.pdf
5. Varha, N., Herman, M., Zabolotna, O., Medina, T., Fatula, R., & Shchudlo, S. (2020). *Na osvitnikh perekhrestiakh: dialoh iz natsionalnymy menshynamy u Chernivetskii i Zakarpatskii oblastiakh* [On the crossroads of the world: a dialogue with national minorities in the Chernivtsi and Transcarpathian regions]. UADO, TzOV «Trek-LTD» [in Ukrainian].
6. V Ukraini derzhavna osvita derzhavnoi movoio! [In Ukraine, the state education in the state language] (2017). *Hazeta «Nedilia»*, 37 (712) vid 21.09.17.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2022 р.

Стаття прийнята до друку 06.04.2022 р.

Varha Nataliia

Doctor of Sociological Sciences, Associate Professor
Department of Sociology and Social Work
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Hvozdetska Bohdanna

PhD in Sociology, Associate Professor
Department of Jurisprudence, Sociology and Political Science
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine

LANGUAGE PREFERENCES IN EDUCATION AMONG STUDENTS OF HUNGARIAN-LANGUAGES SCHOOLS OF TRANSCARPATHIAN REGION (BY THE FOCUS GROUPS RESULTS)

Abstract. The article is devoted to a topical issue – namely language preferences in education among students of Hungarian-language schools in Transcarpathia (according to the results of focus groups). The article focuses on the situation in education around the Hungarian national minority. Which compactly lives in some part of the Transcarpathian region and Ukrainian. Ukrainian is not a native language for the majority of this population. According to the analysis of external evaluation results in significant failure of students and reduces their chances of further education in Ukraine. The results of the project of the Ukrainian Association of Educational Researchers "At educational crossroads: dialogue with national minorities in Chernivtsi and Zakarpattia regions" are presented, including the results of 6 focus groups with teachers, students and parents of children from Hungarian-language schools. It is noted that the possible introduction of a language article is directly related to economic factors and

the situation in Ukraine. The study of the Ukrainian language in schools related to providing young people with career opportunities that are no worse than those that young people receive in their "Great Matherland "or other countries bordering Ukraine. Attention is focused on the need to take into account that the main obstacles in the study of the Ukrainian language are: - insufficient provision of schools with specialists and the threat of outflow of experienced teachers from schools who may leave teaching; practical absence of the environment of Ukrainian-language communication and Ukrainian-language information space in places of compact residence of national minorities in Ukraine.

Key words: language of instruction, the Ukrainian language, Transcarpathian region, Hungarian National Minority, School, Hungarian language of instruction.